

בתי המשפט

וע 181/06		בית משפט השלום ירושלים	
וע 170/06			
וע 186/06			
27/11/2006	תאריך:	כבוד השופטת ענת זינגר	לפני:

-

בעניין: נחום טרבילסי ואח'

מערערים ע"י ב"כ עו"ד בינג ברק ואח'

נגד

ועדת הזכאות בהתאם לחוק ישום תוכנית ההתנתקות

התשס"ה – 2005

משיבה ע"י ב"כ עו"ד אפרת קרונברגר ואח'

-

פסק - דין

-

1. הצדדים חלוקים בשאלה כיצד יש לחשב דמי הסתגלות לבעל עסק עצמאי.

המענק של דמי הסתגלות נקבע בחוק יישום תכנית ההתנתקות, תשס"ה – 2005 (להלן: "חוק ההתנתקות") בפרק ה', סימן ג'. סימן זה עוסק בפיצויים שיינתנו לעובדים, אך בגדרו

נכללת גם ההוראה בדבר דמי הסתגלות לבעל עסק. סעיף 53(ב) לחוק ההתנתקות, הוא הסעיף לגביו נטושה המחלוקת בין הצדדים.

14

העובדות הרלוונטיות:

2. טרם שנכנס לעובייה של המחלוקת, נסקור בקצרה את העובדות הרלוונטיות לשלושת

19 התיקים, אשר במסגרתם הועלתה שאלה זו.

וע 181/06:

1 המערער בתיק זה, מר טרבליסי נחום, התגורר ביישוב המפונה בדולח והפעיל בו עסק
2 חקלאי לגידול תוצרת חקלאית (פלפלים), המיועדת לשיווק מקומי ולייצוא לאירופה. העסק
3 היה פעיל מיום 9.2.1983 והועסקו בו כ- 17 פועלים.

4
5
6 נכון למועד הגשת תגובת המשיבה לערעור, קיבל כבר המערער, מקדמה בסך 1,228,000 ₪
7 וזאת במסלול הנכסי (ההבחנה בין המסלולים, תובהר להלן).
8 למר טרבליסי נקבעו דמי הסתגלות חודשיים בסך 2,126 ₪ לחודש למשך 12 חודשים.
9 (תקופת הזכאות הכפולה נקבעה בהתחשב בהוראת סעיף 52(ג) לחוק ההתנתקות ולנוכח
10 גילו, העולה על 50).

וע 186/06 :

11
12
13 המערער בתיק זה, מר עזריאל זהבי, התגורר אף הוא ביישוב המפונה בדולח והפעיל בו עסק
14 דומה. בהתאם להצהרתו היה העסק פעיל מיום 1.8.1984 והועסקו בו כ- 35 פועלים.
15 מתגובת המשיבה לערעור עולה כי נכון למועד הגשת התגובה, קיבל המערער שלוש
16 מקדמות, במסגרת המסלול הנכסי, בסכום כולל של 1,675,000 ₪.
17 למר זהבי נקבעו דמי הסתגלות חודשיים בסך 6,082 ₪ למשך שישה חודשים.

וע 170/06 :

18
19
20 המערער בתיק זה מר משה שאול, התגורר בתחילה ביישוב קטיף ועבר לאחר מכן להתגורר
21 ביישוב המפונה גן אור.
22 בגן אור הפעיל משק חקלאי לגידול תוצרת חקלאית (עגבניות שרי) המיועדת לייצוא
23 לאירופה. העסק היה פעיל מיום 1.7.85 והועסקו בו מעל ל- 50 עובדים.
24 מתגובת המשיבה עולה כי במסלול הנכסי הוא פוצה בסכום סופי בסך 918,042 ₪.
25 למר שאול נקבעו דמי הסתגלות חודשיים בסך 5,532 ₪ לחודש למשך 12 חודשים (גם
26 במקרה זה, כפל התקופה הינו בהתחשב בגילו העולה על 50).

הסדרי החוק הנדרשים להבנת גדר המחלוקת:

31
32 3. מסלולי הפיצוי האפשריים לעסק פעיל -

33
34 בסימן ד' נקבעו שני מסלולים אפשריים למתן פיצוי בגין עסק, שהיה פעיל ביום הקובע:

1 א. **פיצוי לפי שווי הנכסים של העסק** - במקרה זה ניתן פיצוי בגין הקרקע של העסק,
2 המבנה, פרטי הרכוש הקבוע והמלאי (ר' סעיף 64 לחוק וסעיף 2 לתוספת השלישית),
3 להלן: "המסלול הנכסי".

4 ב. **פיצוי לפי השווי הפיננסי של העסק** – במקרה זה ניתן הפיצוי על פי נוסחת החישוב
5 הבאה: "שווי העסק = הרווח התפעולי הממוצע * 0.7 * המכפיל לעסק".
6 (ר' סעיף 64 לחוק וסעיף 9 לתוספת השלישית), להלן: "המסלול הפיננסי".

7
8 הפיצוי במסלול הפיננסי - יצר טכניקה של הערכת שווי הנכס כ"עסק חי", בדרך דומה
9 למקובל בשוק בעת רכישת עסק חי מקונה מרצון למוכר מרצון.
10 הפיצוי במסלול הנכסי – לעומת זאת, לא נקבע על בסיס הערכת השווי שהיה מתקבל לו
11 נמכר העסק כעסק חי, אלא על בסיס שווי הנכסים שבו.
12 מסלול זה נועד לעסקים אשר אין להם רווח תפעולי, או שהיחס בין הרווח התפעולי שלהם
13 להשקעה הינו נמוך מן הסטנדרט המצדיק ניהול עסק וכן לעסקים בתחילת דרכם או
14 לעסקים שהשקיעו כספים רבים שעדיין לא באו לידי ביטוי ברווחי העסק. ככלל מדובר על
15 עסקים אשר הביקוש להם בשוק החופשי נמוך והפיצוי שעשוי להינתן להם על פי החוק, יש
16 בו לעלות על ערכם.

17
18 המפונה יכול לבחור את המסלול באמצעותו יפוצה.

19
20 חזקה על מפונה כי יבחר במסלול המוליד פיצוי גבוה יותר עבורו ולפיכך - כאשר המפונה
21 בחר במסלול הנכסי (כמו בשלושת הערעורים שבפני), משמע כי במסלול הפיננסי היה
22 מתקבל פיצוי נמוך יותר.

23
24 הרווח התפעולי - כרכיב בקביעת שווי העסק במסלול הפיננסי -
25 והתיקון המבוצע בדוחות, ביחס לשכר בעל העסק:

26
27 לצורך ענייננו אין מקום להידרש לתחשיב המורכב שנעשה במסלול הפיננסי, מעבר למילים
28 ספורות לעניין הרווח התפעולי, המשמש, כאמור לעיל, כאחד מהרכיבים, לקביעת שווי
29 העסק.

30 כן נדרש לתיקון המבוצע בתחשיב, בהתייחס לשכר שמשך לעצמו בעל העסק.

31
32 סעיף 11 לתוספת השלישית, מורה כיצד יקבע הרווח התפעולי;
33 הנחת המוצא היא כי הרווח התפעולי שבדוחות העסק משקף את ביצועיו של העסק,
34 מבחינת התפוקות והתשומות הכלכליות שלו, הבאות לידי ביטוי בהוצאות ובהכנסות של
35 העסק.

1 החוק מורה על עריכת תיקונים בדוחות. מטרת התיקונים היא לבטל השפעות על הרווח
2 התפעולי, מגורמים שלא נובעים בהכרח מטעמים כלכליים (כמו עסקאות עם בעלי עניין).

3
4 לענייננו נוגעים סעיפים 11 (ב) (1) ו- (2) לתוספת השלישית, אשר מכוחם מבוצע תיקון
5 שנועד "לנטרל" את אלמנט השכר שמשך לעצמו בעל העסק.

6 השכר שמושך בעל העסק לעצמו, מושפע משיקולים שונים והמחוקק ביקש שלא להתחשב
7 בשכר שנמשך בפועל, אלא בשכר שראוי היה שיימשך למנהל של עסק בסדר, גודל זה או
8 אחר, ולעסק עם רווחיות מקבילה.

9 ההנחה הינה כי לו עמד העסק למכירה, היה הקונה נוהג באופן זהה - הוא היה מתעלם
10 מהאופן בו נוהל העסק בפועל, אך מנגד מעריך כמה יעלה לו לשכור מנהל לעסק, במקום
11 הבעלים הקודמים, שניהל את העסק של עצמו.

12
13 המשיבה הפנתה בתגובתה להסבר שניתן לתיקון בעניין השכר, מפי עו"ד שמעון אלבק,
14 ממשד המשפטים, בועדת המשנה של ועדת הכספים של הכנסת, שהכינה את החוק
15 לקריאה שנייה ושלישית:

16 "הדוגמא הראשונה היא שכר של בעלי עניין. בעל עניין יכול היה
17 למשוך את הרווח שלו באמצעות דיבידנד, ואז הוא לוקח שכר של
18 3,000 שקלים לחודש, וכל היתר בדיבידנד כי זה תכנון המס שמתאים
19 לו, ובעל אחר היה רוצה למשוך שכר של 100,000 שקלים ודיבידנד
20 הוא לא רוצה בכלל, משיקולים שונים. אחד רוצה להשכיר את המפעל
21 שבעלותו לחברה שגם היא בבעלותו, ועל ידי כך לייצר לעצמו
22 איזשהו רווח בפרט או בחברה. את כל הנושאים האלה אנחנו רוצים
23 להעלים על מנת שהפיצוי יהיה על פי הביצועים המסחריים של העסק
24 ולא נובע משיקולים בלתי רלבנטיים לעסק כעסק חי ולניהול השוטף
25 שלו.

26 לכן הצענו מספר התאמות. ההתאמה הראשונה היא השכר של בעלי
27 העסק. אנחנו מציעים להוסיף את השכר שהם משכו בפועל אל תוך
28 הרווח התפעולי - זה מגדיל את הרווח התפעולי - ובמקביל להקטין
29 את השכר לשכר נורמטיבי, כאשר השכר הנורמטיבי נקבע על פי מספר
30 העובדים שיש בעסק. אז אנחנו הופכים את זה באופן מלאכותי לכך
31 שכל בעלי העסקים משכו אותו שכר באופן נורמטיבי מעסק שלהם."

32
33 דברים דומים נכללו גם בדברי ההסבר לחוק, ר' הצ"ח 130, 27.10.04, בעמ' 75.

34
35
36 .5 סעיף 11 לתוספת השלישית מורה לפעול כדלקמן:

37 בתחילה להוסיף לרווח התפעולי שבדו"ח את עלות השכר שניתנה בפועל לבעל העסק, אם
38 וככל שניתנה, ולאחר מכן, להפחית את השכר, שראוי היה לשלם, למנהל של עסק מסוג
39 העסק הרלוונטי.

40 השכר שאותו היה ראוי להפחית, מבוסס, בין השאר, על השכר שמתאים היה לשלם למנהל
41 של עסק בסדר גודל מקביל. שכר זה ייקרא להלן "השכר התיאורטי".

1 השכר התיאורטי אותו יש להפחית, נקבע על בסיס היחס שבין מספר בעלי העסק לבין
2 מספר העובדים בו. ככל שהיחס יותר גדול, כך מוכפל השכר הממוצע במשק, במכפיל גדול
3 יותר.

4 כד –
5 בעסק בו היחס האמור אינו עולה על 20, נקבע השכר הנורמטיבי לכל בעל עסק, על בסיס
6 השכר הממוצע במשק כשהוא מוכפל ב- 1.3,
7 כאשר היחס אמור עולה על 20 אך אינו עולה על 50, נקבע השכר, על בסיס השכר הממוצע
8 במשק כשהוא מוכפל ב- 2,
9 וכשעסקינן בעסק בו היחס אמור אף עולה על 50, נקבע השכר על בסיס השכר הממוצע,
10 כשהוא מוכפל ב- 3.

11
12 סעיף 11 (ב)(2) מורה עוד כי השכר התיאורטי שהתקבל כאמור, יופחת מהרווח התפעולי,
13 אך זאת בכפוף למגבלה הבאה: "ובלבד שהסכום המופחת לא יעלה על מחצית מן הרווח
14 התפעולי לאותה שנה לפני התיקון לפי סעיף זה".
15 להלן: "חסם ההפחתה".

16
17 כלומר; לאחר שמוסיפים לרווח התפעולי את השכר שבעל העסק משך לעצמו בפועל,
18 קובעים שכר רעיוני שיופחת מהרווח התפעולי.
19 השכר הרעיוני, נקבע על בסיס שני נתונים –

20 א. השכר התיאורטי, המחושב על בסיס השכר הממוצע במשק כשהוא מוכפל ב- 1.3
21 , או ב- 2, או ב- 3 (בהתאם לגודל העסק וכמוסבר לעיל).
22 ב. גובה מכסימלי להפחתה, כלומר, מחצית מהרווח התפעולי של העסק בהתאם
23 לדו"ח.

24 כך, גם אם השכר התיאורטי המתאים לעסק, ביחס להיקף עובדיו, הינו גבוה ממחצית
25 הרווח התפעולי, אזי בעת שמבוצע תיקון ברווח התפעולי, מפחיתים ממנו כשכר רק את
26 מחצית הרווח התפעולי ולא את כל השכר התיאורטי.

27 לשכר המופחת בהתאם לכללים אלה, נקרא להלן "השכר הרעיוני".
28 המגבלה של הפחתה מכסימלית, בגובה מחצית הרווח התפעולי, נקראה לעיל ותקרא להלן
29 – "חסם ההפחתה". החסם נועד להגן על עסקים קטנים או פחות רווחיים, אשר בהם
30 הפחתה של שכר, על פי התעריף התיאורטי שנקבע בחוק, תפגע בגובה הרווח התפעולי
31 שיוותר. החסם מטיב עם בעלי עסקים שבחרו במסלול הפיננסי, שכן ככל שהיה מופחת
32 סכום גדול יותר מהרווח התפעולי, ממילא היה קטן, בסופו של יום, הפיצוי לעסק.

1 נושא דמי ההסתגלות הוסדר **בסעיפים 50 – 53 לחוק** ואלה ניתנים על בסיס הוותק של
2 הזכאי עד לתשלום מכסימלי של 6 חודשים, או לתובע שגילו עלה על 50 ביום הקובע, עד
3 למכסימום של 12 חודשים.

4
5 סעיף 53 לחוק מתייחס **בסעיף א'** לגובה דמי ההסתגלות שישולמו **לעובד** (משמע - שכיר)
6 **ובסעיף ב'** נקבעו ההוראות לעניין גובה דמי ההסתגלות שישולמו **לבעל עסק**.

7
8 וזו לשון הסעיף:

9 (א) (1) לגבי עובד לשעבר, דמי ההסתגלות לחודש יהיו בסכום השווה לשכר
10 העבודה החודשי הממוצע של העובד, בחודשים שבהם עבד בתוך 12
11 החודשים שקדמו ליום הקובע, ובלבד שלא יעלו על סכום השווה לכפל
12 השכר הממוצע (בסעיף זה – הסכום המרבי) ולא יפחתו משכר המינימום
13 לחודש, ולגבי עובד לשעבר במשרה חלקית – לא יעלו על מכפלת חלקיות
14 משרתו בסכום המרבי ולא יפחתו ממכפלת חלקיות משרתו בשכר המינימום
15 לחודש; שיעור חלקיות המשרה יחושב ביחס למשרה מלאה כנהוג במקום
16 העבודה של העובד.

17 (2) חל לאחר ההתפטרות או הפיטורים של העובד לשעבר ולפני קבלת דמי
18 ההסתגלות, פיצוי כהגדרתו בפסקה זו, יוגדלו דמי ההסתגלות בשיעור
19 הפיצוי מיום תחילת הפיצוי; לענין פסקה זו, "פיצוי" ו"שיעור הפיצוי" –
20 כהגדרתם בסעיף 1 לחוק הביטוח הלאומי.

21 (3) שר התעשייה המסחר והתעסוקה, בהסכמת שר האוצר, רשאי לקבוע
22 הוראות נוספות לענין חישוב שכר העבודה החודשי הממוצע לפי סעיף קטן
23 זה.

24 (ב) לגבי בעל עסק שמרכז חייו בשטח מפונה, דמי ההסתגלות לחודש יהיו בסכום
25 עלות השכר שהופחת כאמור בסעיף 11 לתוספת השלישית או שהיה צריך
26 להיות מופחת, אם בעל העסק היה מקבל פיצוי לפי שווי פיננסי, ובלבד שלא
27 יעלו על הסכום המרבי."
28

29 מהוראות אלה אנו למדים כי –

30
31 לעובד שכיר ניתנים דמי הסתגלות על בסיס משכורתו החודשית הממוצעת בשנה, שקדמה
32 ליום הקובע, בכפוף לכך שהסכום החודשי, מחד גיסא - לא עולה על כפל השכר הממוצע
33 במשק, ומאידך גיסא - לא נופל משכר המינימום (או מחלקו, ביחס לחלקיות המשרה בה
34 עבד המפוצה).

35
36 ואילו לבעל עסק נקבע מנגנון שונה, כאן נקבעים דמי ההסתגלות על בסיס אותו שכר שיש
37 להפחית לפי סעיף 11 לתוספת השנייה וזאת בהתאם לתחשיב הנערך במסלול הפיננסי (בין
38 אם נקטו בו בפועל ובין אם לאו) ובמילים אחרות, דמי ההסתגלות נקבעים על בסיס השכר
39 הרעיוני, אשר לדרך חישובו נדרשתי לעיל.

1 בשונה משכיר, לגבי בעל עסק, לא נקבעה המגבלה שדמי ההסתגלות אינם יכולים לרדת
2 מתחת לשכר המינימאלי, עם זאת חזר המחוקק על מגבלת הרף העליון, קרי – דמי
3 ההסתגלות אינם יכולים לעלות על כפל השכר הממוצע במשק.
4 כאמור, כי גם לגבי מי שלא בחר במסלול הפיננסי, ראה המחוקק להפנות למסלול זה וזאת
5 לצורך קביעת דמי ההסתגלות. משמע; כדי לקבוע את דמי ההסתגלות למפוצה במסלול
6 הנכסי - יש לערוך תחשיב תיאורטי, כאילו הני"ל פנה למסלול הפיננסי, ויש לקבוע מה השכר
7 הרעיוני שהיה נקבע לו, אילו פנה לאותו מסלול.

12 התחשיב שנערך בעניין המערערים:

13
14 7. בכל המקרים שבפני נערך תחשיב הפיצוי על בסיס המסלול הנכסי. בכל המקרים הני"ל לו
15 היה נערך התחשיב במסלול הפיננסי, היה השכר הרעיוני המופחת עומד על מחצית הרווח
16 התפעולי. ההסבר לכך נעוץ בעובדה שהשכר התיאורטי, (על בסיס מספר העובדים
17 והמשכורת הממוצעת), עלה על מחצית מהרווח התפעולי, ולפיכך היה חל חסם ההפחתה.
18
19 כך לדוגמא בעניינו של המערער טרבלסי – לנוכח העובדה שהעסיק כ- 17 פועלים, השכר
20 התיאורטי היה אמור להיקבע על בסיס השכר הממוצע במשק כשהוא מוכפל ב- 1.3 אך
21 מכיוון שסכום זה עולה על מחצית מהרווח התפעולי שנקבע לו, אזי לא היה מופחת כל
22 הסכום האמור, אלא רק מחצית מהרווח התפעולי. (כך גם ייתר המערערים, בהתאמה
23 למכפיל הרלוונטי להם).

25 טענות המערערים:

26
27 8. המחלוקת בין הצדדים נוגעת לשימוש בחסם ההפחתה בעת קביעת גובה דמי ההסתגלות.
28 המערערים טוענים כי חסם ההפחתה, נועד להטיב עם המפונה ולוודא שלא יופחת שכר
29 גבוה שיפגע בפיצוי שיינתן בגין עסק, ואין מקום לעשות שימוש בחסם זה, מסגרת קביעת
30 השכר לצורך דמי הסתגלות, באופן שיגרום להקטנת אותו תשלום.
31 לטענתם, בעת שמחוקק אמר בסעיף 53(ב) כי דמי ההסתגלות יחושבו בהתאם ל - יעלות
32 השכר שהופחת כאמור בסעיף 11 לתוספת השלישית או שהיה צריך להיות מופחת, אם בעל
33 העסק היה מקבל פיצוי לפי שווי פיננסי", כוונתו הייתה לשכר התיאורטי, הנקבע על בסיס
34 מספר העובדים והשכר הממוצע וזאת טרם לשימוש בחסם ההפחתה.
35 לגרסתם חסם ההפחתה נועד להגן על המפונה ולסייע לו להציג רווחים גבוהים, אך
36 המשיבה מנצלת חסם זה כדי לגרום לפגיעה, בלתי סבירה, בגובה דמי ההסתגלות.

1

2 לשיטת המערערים, הפרשנות הנכונה של החוק מובילה לפנייה לשכר שהיה אמור להיות
3 מופחת, לולא חסם ההפחתה, והם נסמכים בטענתם על הנימוקים הבאים:

4

5 א. בסעיף 53 עצמו נקבע חסם עליון מכסימלי לגובה דמי ההסתגלות (כפל השכר
6 הממוצע במשק), סעיף זה הינו ספציפי לעניין דמי ההסתגלות ולפיכך הוא גובר על
7 החסם המצוי בהוראות סעיף 11 שבתוספת השלישית.

8

9 ב. פרשנות המשיבה מובילה לתוצאות אבסורדיות הסותרות את חוקי המגן הקבועים
10 בדיני העבודה. כך, למערערים נקבע סכום חודשי שאינו עולה בקנה אחד עם הוראות
11 חוק שכר מינימום תשמ"ז – 1987.

12

13 בהקשר זה מפנים המערערים גם לכך שסעיף 11 לתוספת השלישית קובע כי במקרה
14 של בני זוג המשלמים מס הכנסה כאחד, הם ייחשבו כבעל עסק אחד. בהתאם
15 להוראה זו יש אף לחלק את דמי ההסתגלות שנפסקו להם לשניים ויש בכך להמחיש,
16 אף יותר, את הסכום הנמוך שניתן להם.

17

18 ג. הפרשנות מובילה לתוצאה המנוגדת לתכלית החוק ליתן פיצוי ראוי והוגן
19 למתיישבים המפונים. בהקשר זה מפנים המערערים גם למקרה בו לא היה לעסק כל
20 רווח תפעולי, במקרה כזה לו היה בוחר המפונה במסלול הפיננסי, לא הייתה מבוצעת
21 כל הפחתה של שכר רעיוני וממילא הייתה התוצאה שבעל אותו העסק לא היה מקבל
22 גם דמי הסתגלות.

23

24 ד. ניתן להסיק שפרשנות המשיבה אינה נכונה וזאת בהתחשב במועד בו התווסף סעיף
25 53(ב) לחוק. בהקשר זה מפנים המערערים לכך שההסדר של דמי הסתגלות לבעל
26 עסק (להבדיל מעובד), לא נכלל בהצעת החוק המקורית והוא התווסף רק במועד
27 מאוחר יותר לנוסח החוק. נטען כי המחוקק שגה ולא ביצע את ההתאמות הנדרשות
28 בין תוספת זו לבין הוראות התוספת השלישית, שהיו קיימות עוד מהצעת החוק
29 המקורית.

30

31 ה. לעמדת המערערים פרשנות המשיבה משמעה הפרה קשה של זכויות היסוד הקבועות
32 בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו, שכן הסכום שנפסק אינו מספק לניהול משק בית
33 בצורה הולמת.

34

35 הכרעה בטענות הצדדים:

36

37 אין אני מקבלת את טענות המערערים וזאת, בין השאר, בהסתמך על האמור בתגובת המשיבה,
38 אשר לטעמים שהועלו בה, אדרש אגב מתן הכרעתי.

39

40 - ואפתח במספר אבחנות כלליות שיידרשו, עת שנבוא לדון בטענות המפורטות של המערערים.

41

42

43 9. ההבחנה בין "עובד" לבין "בעל עסק":

1 אין מקום להשוואה שעושים המערערים בין גובה דמי ההסתגלות הניתנים לעובד, לבין
2 גובה דמי ההסתגלות הניתנים לבעל עסק. כן אין מקום להפניה לחוקי המגן שבדיני
3 העבודה שנועדו להגן על עובדים ולא על בעלי עסקים.
4 ההבחנה בין "עובד" לבין "בעל עסק" מוטמעת בחוקי המגן שבדיני העבודה והיא ידועה
5 ונוהגת גם שלא בהקשר לתכנית ההתנתקות. חוקי המגן אינם חלים על בעל עסק;
6 לעניין זה ר' סעיף 2 לחוק שכר מינימום, תשמ"ז – 1987 הקובע את הזכות לקבלת שכר
7 מינימום בהתייחס ל"עובד", כן ר' חוק פיצויי פיטורים תשכ"ג – 1963, שם בס' 1 בהגדרת
8 הזכאות לפיצויי פיטורים, שוב עסקינן ב"עובד" (להבדיל ממעביד).

9
10 על יסוד הבחנה זו, אין מקום להשוואת בעל עסק לעובד וזאת הן בכלל והן בהקשר לתכנית
11 ההתנתקות, בפרט. עובדה ידועה היא כי בעל עסק נוטל על עצמו סיכונים כמו סיכויים,
12 שאינם רלוונטיים ביחס למי שעובד עבור אחר.

13 מטעם זה - דינים המקנים זכויות לעובד, אינם מקנים זכויות דומות לבעל עסק.
14 מטעם זה - אף חוק ההתנתקות הבחין בין השניים ולמעט סוגיית דמי ההסתגלות,
15 (שנכללה בסימן שעוסק בעובדים), נקבעו הוראות נפרדות, בסימן נפרד, ביחס לעסקים.
16 כך קבע חוק ההתנתקות מספר הטבות, העומדות רק לעובד, אך לא לבעל עסק.
17 ומנגד, בתוך מסלולי הפיצוי הניתנים לעסק, נקבעו הטבות מהן יכול ליהנות רק בעל
18 העסק.

19 בהקשר להטבות הניתנות רק לעובד אפנה כדוגמא לדברים הבאים -

- 20
21 א. עובד שמעבידו לשעבר שילם בעדו תשלומים לקופת גמל לקצבה, זכאי לבקש בהתאם
22 להוראות ולתקופה שבחוק - כי המדינה תשלם בעדו תשלומים נוספים, לאותו
23 חשבון, בקופת הגמל (ר' סעיף 54 לחוק). הוראה מקבילה לא נקבעה ביחס לבעל עסק.
24 ב. עובד זכאי לגמול פרישה חודשי, בהתאם לתנאים שבחוק, (ר' סעיף 55 לחוק), בעוד
25 לבעל עסק לא נקבעה הוראה דומה.
26 ג. בתנאים מסוימים, נחשב עובד כמפוטר והדבר מקנה לו, מעבר לדמי ההסתגלות גם
27 פיצויי פיטורים (ר' סעיף 60 לחוק). הוראה המקנה זכות דומה, לא נקבעה ביחס
28 לבעל עסק.

29
30 ביסוד מתן זכויות אלה עומדת העובדה שבעוד עובד עשוי להיות גם ללא מקום עבודה
31 חדש וגם ללא כספים נזילים לתקופת הביניים - בידי בעל העסק עתיד להתקבל פיצוי
32 כספי בגין העסק שהוא נאלץ להותיר מאחוריו. (עסק ששוויו, ובעקבות כך גם הפיצוי בגינו,
33 הינו פועל יוצא של אותם סיכונים וסיכויים שנטל על עצמו).
34 על רקע זה יש גם לבחון את העובדה שביחס לעובד נקבע גבול תחתון לדמי ההסתגלות בעוד
35 לגבי בעל עסק, לא בחר המחוקק לקבוע גבול תחתון לדמי ההסתגלות (אלא רק גבול עליון).

1 **מנגד - במנגנון הפיצוי הייחודי בגין עסק, נקבעו מספר הוראות מיטיבות, אשר לעמדת**
2 **המדינה יש בהן ליתן פיצוי ביתר לבעל העסק.** להטבות אלה אדרש בסעיף 10 להלן.

3
4 לנוכח העובדה שמסלולי הפיצוי שונים לחלוטין, אין מקום להשוואה פשטנית בין עובד לבין
5 בעל עסק וזאת אף לעניין דמי ההסתגלות, אשר אליהם אדרש באופן פרטני, בהמשך
6 הדברים.

7
8
9
10
11 הטבות במסלול הפיצוי לעסקים וראיית הפיצוי הכולל, חלף פניה לרכיבים הנפרדים : .10

12 ניתן לעמוד על כך שבמסגרת המנגנון שנקבע לפיצוי עסקים נכללו הוראות מיטיבות. מטרת
13 הוראות אלה הייתה להביא לכך שהסכום הכולל שינתן לבעל העסק יהא הוגן בהתחשב
14 במנגנון הפיצוי השונה הניתן לבעלי עסקים וזאת אף אם ינתן פיצוי ביתר, ואפנה למספר
15 דוגמאות בהקשר זה.

16
17 ראשית – בתוך המסלול הפיננסי קבע המחוקק הוראות שעשויות לגרום לכך שהפיצוי
18 שיינתן לעסק יעלה על שוויו, לו נמכר בשוק החופשי בעת הפינוי.

19 כך להערכת שווי הנכס ניתן להתייחס לא רק לארבעת השנים הסמוכות לפינוי, כמשקפות
20 את רווחיות העסק אלא התקופה הקובעת לתחשיבים, שנועדו לקבוע את שווי העסק,
21 נקבעת על בסיס - "ארבע שנים רצופות מבין השנים 1998 עד 2003, לפי בחירת הזכאי" (רי'
22 הגדרת התקופה הקובעת, בסעיף 62 לחוק). משמע – גם עסק שבסמוך למועד הקובע לא
23 היה רווחי, עשוי להיות מפוצה בהתאם לשוויו במועד מוקדם יותר.
24 כך גם אומדן הקרקע המפונה, נקבע בהתאם לשווייה באזורי ייחוס ולא בהתאם לשווייה
25 בפועל.

26 ערך הקרקע או המבנה נקבעים לפי עלות מתואמת וזאת אף אם העלות המתואמת גבוהה
27 מהשווי הנוכחי שלהם.

28 כן נקבעו הטבות מס בסעיף 72 לחוק ובכלל זה קביעת מס ייחודי לפיצוי העסק בסך 5%,
29 תוך קביעה כי הפיצוי לא ייחשב כ"הכנסה" כהגדרתה בפקודת מס הכנסה וקבלת הפיצוי
30 לא תחשב כ"מכירת זכות במקרקעין" כמשמעותה בחוק מיסוי מקרקעין וכן לא כ"מכירת
31 נכס", כמשמעותה בפקודת מס הכנסה. עוד נקבע כי הפיצוי שניתן לעוסק לא ייחשב כחלק
32 ממחיר עסקאותיו לפי סעיף 12 לחוק מע"מ.

33 בנוסף - על אף שניתן פיצוי בגין נכסים של העסק, נותרים חלק מהנכסים בידי בעל העסק
34 והוא יכול להוציאם מהשטח המפונה ולקבל בגינם תמורה, המהווה פיצוי נוסף.

35

1 שנית – המחוקק לא הסתפק בהטבות אלה, שאף בהן בלבד יש כדי להוביל למתן פיצוי
2 העולה על השווי האמיתי של העסק, אלא הוסיף וקבע את המסלול הנכסי, כמסלול נוסף
3 ואף אפשר למפונה, לבחור במסלול בו יקבל בסופו של יום את הפיצוי הגבוה ביותר.
4 בעסק אשר הביקוש לו בשוק החופשי היה נמוך, עשוי להיווצר מצב בו אף לאחר יישום
5 ההטבות שבמסלול הפיננסי (לרבות השימוש בחסם ההפחתה), יתקבל פיצוי נמוך (מבחינה
6 מוחלטת, להבדיל מנמוך, ביחס לשווי העסק) והמחוקק אפשר לקבל פיצוי גבוה יותר
7 באמצעות קביעת המסלול הנוסף וכאמור הותר למפונה את הבחירה בין המסלולים.
8 החוק לא הסתפק במסלול בו הפיצוי ניתן על בסיס שווי העסק, כעסק חי הנמכר ממוכר
9 מרצון לקונה מרצון - והתחשב בעסקים לא רווחים, אשר לא היה להם כמעט שווי שוק או
10 שווי נמוך בהוסיפו את המסלול הנכסי.
11 על אף שפרטתי את ההטבות בגדר המסלול הפיננסי, לא למותר לציין כי חלקן ניתנות גם
12 במסלול הנכסי (כגון – הטבות המיסוי, והותרת נכסים עליהם מפוצה המפונה בידיו, חרף
13 התשלום).

14
15 ואכן לנוכח מגוון הטבות כאמור, הייתה עמדת בית המשפט העליון במסגרת פסק הדין
16 **בנג"ץ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה נ. כנסת ישראל, נט (2) 481 בעמ' 624** (להלן:
17 בג"ץ 1661/05), כי יש לבחון את המכלול או בלשון בית המשפט שם, יש לבחון את "השורה
18 התחתונה".

19
20 כך, בהקשר לטענה כי בהתייחס לפריטים אלה או אחרים, הפיצוי הניתן מכוח החוק נופל
21 מהפיצוי שהיה ניתן, לו היה נקבע על פי הוראות פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור)
22 1943, אמר בית המשפט בפסקה 264 לפסק דינו כדלקמן:

24 "נקדים ונאמר: **שיטה זו של בידוד רכיבים מסוימים**
25 **מהפיצוי הכולל אינה מקובלת עלינו.** מקובל עלינו כי
26 בפריט זה או אחר של הפיצוי אכן ניתן להצביע, כטענת
27 העותרים, על פער אפשרי לרעת הזכאי (או לטובתו) באשר
28 למה שקבוע למשל בדיני ההפקעה, ואולם **לצורך בחינת**
29 **חוקתיות ההסדר שקבע המחוקק לפיצוי בשל עסקים יש**
30 **צורך לראות את התמונה הכוללת, ולא כל אחד מרכיביה**
31 **בנפרד.** כפי שנראה, חוק יישום ההתנתקות קובע שורה של
32 הנחות מיטיבות: אפשרות בחירה בין מסלולים, אומדן
33 הקרקע המפונה לפי אזורי ייחוס, האפשרות לבחור ארבע
34 שנים רצופות מתוך שש שנים בתקופה שבין 1998 ל-2003
35 לצורך חישוב הרווח הממוצע של העסק, התחשבות בערך
36 הקרקע או המבנה על-פי העלות המתואמת גם אם העלות
37 המתואמת גבוהה מהשווי הנוכחי של הקרקע או של המבנה
38 ועוד. המס הכולל הועמד כאמור, בסופו של דבר, על 5%
39 מהפיצוי. כשבית-המשפט קובע פיצויים לפי הדין הכללי,
40 אין הוא מוסמך לפטור ממסים או לקבוע להם שיעור נמוך.
41 **בבחינת השאלה אם החוק קובע פיצוי מלא וראוי בגין**
42 **עסקים יש לבחון את "השורה התחתונה" ולא כל אחד מן**
43 **הרכיבים בנפרד.** וכאשר בודקים את "השורה התחתונה"

1 של הפיצוי – אין להתעלם מגורם המס, העשוי, באין
2 הוראה אחרת, "לנגוס" נתח נכבד מהפיצוי. יש לזכור כי
3 **בדין הכללי לא תתערב ערכאת הערעור בקביעת הפיצוי**
4 **שנקבע כאשר הסכום הכולל סביר הוא, אף אם היה מקום**
5 **להתערב בפרט זה או אחר; מקל וחומר לא יתערב בית-**
6 **המשפט בהוראות חוק אם החוק קובע פיצוי כולל ראוי.**"
7 265. ודוק, יפה עשה המחוקק כשקבע הוראות מיוחדות
8 ומיטיבות בעניין הפיצוי למפונים. ראוי ונכון היה להתחשב
9 בנסיבות המיוחדות של העניין. אלא שבסופו של יום
10 **השתכנענו, כפי שעוד יפורט, שב"השורה התחתונה",**
11 **להבדיל מפרט זה או אחר של הפיצוי, החוק קובע פיצוי**
12 **המשקף ככלל את שווי העסקים.**"
13
14

(ההדגשה הוספה – ע.ז.).

11. דמי ההסתגלות, הערות כלליות:

15
16
17 כפי שציין בצדק ב"כ המערערים, בהצעת החוק לא נקבע כי ישולמו לבעל עסק דמי
18 הסתגלות. מהעובדה שהמחוקק סבר בתחילה כי פיצוי זה דינו להינתן דווקא לעובד - ניתן
19 לעמוד על מטרת הפיצוי. הפיצוי נועד לאפשר לעובדים, בגבולות מסוימים שנקבעו בחוק,
20 מצב "דמוי" מצבם הכלכלי טרם להתנתקות.

21
22 כך, גובה דמי ההסתגלות מבוסס על גובה השכר הקודם של העובד, כך, גובה דמי
23 ההסתגלות מבוסס על היקף המשרה של העובד (והיקף המשרה משפיע גם על הגבול העליון
24 והתחתון של הפיצוי שניתן ליתן). המחוקק ביקש להעמיד עובד שאיבד את מקום עבודתו,
25 פחות או יותר, במצב בו היה עומד לו המשך בעבודתו. אמרתי "פחות או יותר" מאחר
26 שככל הנוגע לעובד נקבעו גבולות עליונים ותחתונים לדמי ההסתגלות שניתן ליתן וכן
27 התקופה בה מבוצע התשלום, מושתתת על הוותק בעבודה.

28 דמי ההסתגלות –

29
30 א. אינם מהווים תחליף לפיצויי פיטורים, ובנוסף אליהם זכאי העובד לקבל גם פיצויי
31 פיטורים.

32 ב. ניתנים כהטבה לעובד שפוטר ולפיכך אף אם בתקופת ההסתגלות איתר העובד מקום
33 חלופי, הדבר לא יפגע בזכאותו לדמי הסתגלות.

34 ג. לא הוגדרו כמתן סכום הניתן כדי לאפשר חיים בכבוד בתקופת הביניים. כך, עובד
35 שעבד משרה חלקית, הגבול התחתון לדמי ההסתגלות שיקבל, יהא סכום חלקי
36 משכר המינימום, גם אם סכום זה אינו מספק חיים בכבוד.

37
38 בבג"ץ 1661/05 התייחס בית המשפט לתכלית העומדת ביסוד דמי ההסתגלות כמתן מענק
39 לצורך "מרווח נשימה", לפרק זמן אשר במהלכו יוכל העובד לתור אחר עבודה חלופית, בלא
40 שיוותר מחוסר הכנסה.

41 וכך נאמר בהקשר זה בפסקה 357 לפסק הדין:

1 357. לא ביקשנו למצות כאן את כל סעיפי ההסדר ותת-
2 סעיפיו; הבאנו את עיקרי ההוראות שעליהן נסבו
3 השגותיהם של העותרים. נקודת המוצא של ההסדר היא
4 שיישום תכנית ההתנתקות יביא לכך שחלק מהמתיישבים
5 השכירים – הן כאלה העובדים בתחומי השטח המפונה הן
6 כאלה העובדים מחוץ לשטח המפונה – ייאלצו לעזוב את
7 מקום עבודתם בשל סגירת מקומות עבודה בתוך השטח
8 המפונה ובשל חוסר אפשרות להתמיד במקומות עבודה
9 עקב העתקת מקום המגורים.

10
11 המדינה מבהירה כי עובדים אלה יהיו זכאים, בהתאם
12 להוראות הדין הכללי, לדמי אבטלה, לפיצויי פיטורין
13 ולזכויות הנוספות, שתכליתם סיוע לאנשים שאיבדו את
14 מקום עבודתם. סעיף 60 לחוק אף קובע כי לעניין חוק
15 פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963 יראו בהתפטרות של עובד
16 ממקום עבודתו בשל העתקת מקום מגוריו עקב הפינוי –
17 כפיטורין. **עם זאת החוק מבקש ליתן סיוע נוסף**
18 **למתיישבים שימצאו עצמם בלא מקום עבודה עקב תכנית**
19 **ההתנתקות. ההסדר חותר בראש ובראשונה להעניק**
20 **לאותם מתיישבים "מרווח נשימה", כלומר פרק זמן שבו**
21 **יוכלו לתור אחר עבודה בלא להיותר מחוסרי הכנסה. לשם**
22 **כך נועדו דמי ההסתגלות.** הסדר זה מקנה דמי הסתגלות
23 בסכום השווה לשכר החודשי הממוצע של העובד (תוך
24 קביעת תקרה של כפל השכר הממוצע במשק), ובכך מקבע
25 למעשה את רמת ההכנסה למשך תקופת אבטלה מסוימת
26 עד שתימצא עבודה חלופית. לאור הסברה שעובדים
27 מבוגרים יותר יתקשו יותר להשתלב בשוק העבודה, החוק
28 מכפיל את תקופת הזכאות לגבי עובדים שגילם מעל 50
29 שנים (ובלבד שאינם זכאים לגמול פרישה)... "

30
31 (ההדגשה הוספה – ע.ז.).

32
33 על יסוד מטרת מענק/פיצוי זה, ליתן מרווח נשימה ועל יסוד היותו מושתת על השכר
34 הקודם - אין דמי ההסתגלות ניתנים למי שלא עבד טרם לפינוי, (דמי ההסתגלות אינם
35 ניתנים לדוגמא לעקרות בית) וכן דמי ההסתגלות ניתנים כאמור, בהתאמה להיקף המשרה
36 הקודם – אף אם בכך לא יינתן סכום המאפשר קיום בכבוד.

37
38 מאחר ובעל העסק מקבל פיצוי בגין העסק עצמו ובנוסף במסלולי הפיצוי לעסק, גלומות
39 הטבות שיש בהן להותיר בידו תשלום העולה על שווי העסק בשוק, נראה כי המחוקק סבר
40 בתחילה כי אין מקום ליתן לבעל העסק דמי הסתגלות. בחוק שאושר בסופו של יום,
41 התקבלה עמדה שונה.

42
43
44 **ומכאן לטענות הפרטניות :**

45

1 אין מקום להתערב בהוראת החוק הקובעת כי השכר הרעיוני, יהווה את הבסיס לקביעת
2 דמי ההסתגלות - הניתנים לבעל עסק.

3 אין מקום לפרש את הוראת החוק כמפנה לשכר התיאורטי, הנקבע טרם לשימוש בחסם
4 ההפחתה.

5 כאמור - בעל עסק (בשונה מעובד), מקבל פיצוי בגין העסק עצמו ואת הפיצוי הניתן לו יש
6 לבחון באופן כולל ולא תוך הפרדת רכיב דמי ההסתגלות מ"סל" הפיצוי. כך אם ימצא
7 שבמסגרת הפיצוי בגין העסק ניתן לבעל העסק פיצוי ביתר, לנוכח חסם ההפחתה שבסעיף
8 11 לתוספת השלישית, אין כל פסול שאותו חסם יגרום במקביל, להפחתת גובה דמי
9 ההסתגלות.

10
11 כאשר מפונה בותר במסלול הפיננסי – אין כל פסול בכך שאותו שכר רעיוני המשמש לצורך
12 קביעת הפיצוי שיקבל, הוא גם זה שמשמש לקביעת גובה דמי ההסתגלות.

13 בעל העסק אינו יכול ליהנות מההטבה הגלומה בחסם ההפחתה (כלומר מכך שלצורך
14 קביעת הפיצוי, בגין העסק, ישמש חסם ההפחתה, להגבלת גובה השכר הרעיוני המופחת,
15 באופן המוביל למתן פיצוי גבוה), ובו זמנית לטעון כי בפועל שכרו גבוה יותר וכי ככל הנוגע
16 לדמי ההסתגלות, יש לפצותו בהתאם לשכר אחר.

17 דברים אלה יפים במיוחד לנוכח העובדה שגם דמי ההסתגלות לעובד מותנים במצב העובד
18 טרם להתנתקות, הן בשאלה האם היה לו כלל שכר (קרי; האם עבד) והן בשאלת גובה
19 הפיצוי (המותנה כאמור בגובה השכר הקודם).

20
21 על אף שהמערערים לא העלו זאת -

22 ניתן היה לטעון כי האמור לעיל יפה, רק כאשר עסקינן במסלול הפיננסי, שכן מי שבחר
23 במסלול הנכסי לא "נהנה" מחסם ההפחתה בעת קביעת גובה הפיצוי בגין העסק, אך מנגד
24 הוא "נפגע" מהחסם משבאים לשום את גובה דמי ההסתגלות.

25
26
27 טענה זו אין אני מקבלת מאחר שכפי שהובהר לעיל, עצם הבחירה במסלול הנכסי משמעה
28 כי במסגרתו יינתן פיצוי גבוה יותר מזה שהיה ניתן במסלול הפיננסי וזאת אף לאחר יישום
29 ההטבות שבמסלול זה, לרבות השימוש בחסם ההפחתה.

30 ייתרה מכך, המחוקק התייחס מפורשות גם למי שפנה למסלול הנכסי והבהיר כי אף לגביו -
31 לעניין דמי ההסתגלות, ייערך תחשיב תיאורטי כאילו פנה למסלול האחר.

32 על אף שלפונה למסלול הנכסי לא נקבעה עלות שכר להפחתה וזאת לצורך קביעת גובה
33 הפיצוי -מורה אותנו החוק כי לעניין דמי ההסתגלות, יש לקבוע מה היה השכר המופחת
34 "אם" המפונה היה פונה למסלול הפיננסי.

1 בצדק טוענת המשיבה כי דרך התחשיב אליה מפנים המערערים תוביל למתן דמי הסתגלות
2 העולים על השיעור הראוי בהתייחס לנתונים הספציפיים של כל עסק ועסק וזאת חרף
3 העובדה שמחוקק ביקש לקשור את גובה דמי ההסתגלות לשכר קודם (ולו שכר רעיוני, תוך
4 ביצוע התאמות ספציפיות).

5 בעוד השכר התיאורטי מושתת רק על היחס שבין מספר העובדים לבין מספר בעלי העסק,
6 הרי השכר הרעיוני, הנקבע לאחר שימוש בחסם ההפחתה, מביא בחשבון גם את רווחיות
7 העסק כמדד נוסף – ובכך מוביל לשכר מותאם יותר לנתוני העסק הפרטני (העסק שבעליו
8 מבקש דמי הסתגלות).

9
10 אם נקבל את טענות המערערים ולו ביחס למסלול הנכסי, תתקבל תוצאה על פיה דמי
11 ההסתגלות למפונים במסלול זה יעמדו על כ- 9,500 ש"ח (המכפיל הנמוך ביותר 1.3 X
12 השכר הממוצע במשק) או על כמעט 15,000 ₪ (כפל השכר הממוצע במשק, המהווה את
13 הסכום המכסימלי שיכול להינתן כדמי הסתגלות). תוצאה זו קשה לקבל בהתחשב בכך
14 שבמסלול זה עסקינן בעסקים פחות רווחיים וחלקם אף אינם רווחיים כלל ובהתחשב בכך
15 שהמחוקק ביקש לקשור בין גובה דמי ההסתגלות לבין השכר הקודם (או הרווחיות).

16
17 אני סבורה שאין כל מקום לטענת המערערים כשעסקינן במסלול הפיננסי, שכן לא ניתן
18 לעשות שימוש בחסם רק לצורך הטבה עם המפונה ולהתעלם ממנו, בחלק האחר של
19 המשוואה. אך לטעמי את טענת המערערים לא ניתן כאמור לקבל גם במסלול הנכסי ואין
20 **מקום להורות שיחול דין שונה בין שני המסלולים.**

21 הבחנה ממין זה תגרום לכך שדווקא בעלי העסקים הפחות רווחיים יקבלו דמי הסתגלות
22 גבוהים, דמי הסתגלות שעשויים לעלות על אלה שיקבלו בעלי עסקים שפנו למסלול
23 הפיננסי, שנועד לעסקים רווחיים יותר.

24
25 ב"כ המשיבה הפנתה בתגובתה לדוגמא הבאה –

26 " ניטול דוגמא של עסק היפותטי של מורה לחלילית. נניח
27 שאותה מורה דווחה על רווח תפעולי שנתי ממוצע של
28 42,000 ₪ לשנה כלומר 3,500 ₪ לחודש. קבלת טענתו של
29 המערער בערעור זה, כלומר התעלמות מן החסם של מחצית
30 הרווח התפעולי, תוביל לכך שדמי ההסתגלות שיפסקו
31 למורה לחלילית, יעמדו על סך כ 9,600 ₪ לחודש. לא
32 למותר לציין כי אף אם הייתה המורה לחלילית "מושכת"
33 את מלוא סכום הרווח התפעולי כ"שכר" לא הייתה מגיעה
34 אף לא לכדי מחצית מן הסכום, שלשיטת המערער, אמור
35 להפסק לה כדמי הסתגלות."
36

37 (ר' סעיף 76 לתגובה בוע 170/06).

38 על אף שהתגובה לא הבחינה בהקשר זה בין המסלולים ולא נדרשה לשאלה האם מורה
39 לחלילית עשויה להיות מפוצה גם במסלול הנכסי (כגון פיצוי בגין כליי הנגינה, המבנה בו

1 התקיימו השיעורים ואם יש מלאי כלשהו, הרלוונטי לעסק זה), וממילא גם לא נערך ניתוח
2 בהתייחס לשני המצבים - אני סבורה כי עדיין יש בדוגמא זו כדי להמחיש את התוצאה
3 הכללית שעשויה להיווצר אם נקבל את טענות המערערים.
4
5 ואכן, כאמור לעיל, אם נתעלם מחסם ההפחתה, ולו ביחס לפונים למסלול הנכסי - יקבלו
6 בעלי עסקים שפנו למסלול זה, דמי הסתגלות גבוהים וזאת כאשר ההתאמה לרווחיות
7 העסק הספציפי שלהם, מבוצעת רק בהסתמך על מספר העובדים בעסק ותוך התעלמות,
8 מסוגיית הרווחיות של אותו העסק.
9 לתוצאה זו אין הצדקה לא ביחס למהות דמי ההסתגלות ולא לנוכח הוראת המחוקק שבחר
10 שלא לקבוע דין שונה למפונים, שבחרו במסלול הנכסי.

11
12 בהמשך לאמור לעיל - עת קשר המחוקק בסעיף 53(ב) לחוק בין גובה דמי ההסתגלות לבעל
13 עסק, לבין "השכר שהופחת כאמור בסעיף 11 לתוספת השלישית או שהיה צריך להיות
14 מופחת" אין אני רואה כי נפל בכך פסול ואין אני סבורה כי כוונתו הייתה להפנות לשכר
15 התיאורטי, טרם לשימוש בחסם ההפחתה.

16
17 אין מקום לטענות בדבר חסם כפול. 13.

18 המערערים טוענים כי משנקבע בסעיף 53 סכום מרבי לדמי הסתגלות (כפל השכר הממוצע)
19 אין מקום להוסיף חסם נוסף לדמי ההסתגלות וזאת באמצעות השימוש בחסם ההפחתה.
20 לדבריהם ההוראה שבסעיף 53 לחוק בדבר הסכום המרבי, היא ספציפית, ביחס לחסם
21 ההפחתה שבסעיף 11 לתוספת השלישית ולפיכך היא גוברת.
22 לא ניתן לקבל טענה זו.

23
24 כשם שסעיף 53 (ב) מתייחס לסכום המרבי של דמי ההסתגלות, כך הוא מתייחס גם לחסם
25 ההפחתה (וזאת במילים – "השכר שהופחת כאמור בסעיף 11 לתוספת השלישית או שהיה
26 צריך להיות מופחת"). הדרך לחישוב שכר זה, מחייבת הדרשות לחסם ההפחתה) ולפיכך אין
27 אנו עוסקים בהוראה ספציפית מול הוראה כללית.

28
29 הגבול העליון של מחצית הרווח התפעולי, הוא מרכיב פנימי בתוך חישוב גובה השכר
30 הרעיוני. ולאחר שמצאנו שכר זה, מוסיף החוק ומורה אותנו כי אם השכר הרעיוני שהתקבל
31 עולה על כפל השכר הממוצע במשק, לא יינתנו דמי הסתגלות על בסיס כל השכר הרעיוני,
32 אלא רק על בסיס הסכום המרבי שנקבע לעניין דמי ההסתגלות (כאמור, כפל השכר
33 הממוצע).

34
35 ההפניה לשכר הרעיוני, נעשית לצורך קביעת גובה דמי ההסתגלות ובתוך הכללים לקביעת
36 שכר זה, יש גובה מכסימלי לשכר (מחצית הרווח התפעולי).
37 אין כל פסול בכך ש**בנוסף** נקבע מקסימום לגובה דמי ההסתגלות שיינתנו.

1 אין אני רואה כל סיבה שנוכח קיום האחד, ייקבע ביטולו של התנאי האחר.
2 החוק המורה שדמי ההסתגלות המרביים שיינתנו לעובד יהיו בגובה כפל השכר הממוצע,
3 אף אם שכרו הקודם היה גבוה יותר – מוסיף ומורה כי אותו הדין יינקט לגבי בעל עסק.
4

5 אין מקום לטענה כי אין ליתן דמי הסתגלות הנופלים משכר המינימום. 14.

6 בסעיף 53(א) עת שדובר בעובד, נקבע בחוק מפורשות כי דמי ההסתגלות לא יפחתו משכר
7 המינימום לחודש. לעומת זאת, בסעיף 53(ב) העוסק בדמי הסתגלות לבעל עסק, בחר
8 המחוקק שלא לקבוע הוראה מקבילה.
9 נראה כי ביסוד הבדל זה עומדת ההבחנה בין "עובד" לבין "בעל עסק", כפי שנדרשתי אליה
10 לעיל (ר' סעיף 9) וכן ההבחנה בין הזכויות שניתנות לשניים, במסגרת חוק ההתנתקות (ר'
11 גם סעיף 10).

12
13 אף אם הפיצוי בגין דמי ההסתגלות הינו נמוך, ובבחינת תשלום חודשי אין בו לבדו די כדי
14 לקיים את בעל העסק ומשפחתו, לא מצא בכך המחוקק פסול בהתחשבו –
15 הן במהות דמי ההסתגלות ובהיותם משולמים בהתאמה לרווחיות העסק טרם לפינוי,
16 והן בפיצוי הניתן בגין העסק וזאת במקביל לדמי ההסתגלות.

17
18 העדר הוראה מקבילה לגבי הסכום המינימאלי של דמי הסתגלות, כשעסקינן בבעל עסק –
19 אינה מהווה לטעמי לאקונה אלא אמירה של המחוקק, אשר אותה יש לכבד.
20 משסבר המחוקק (ועמדה זו אף אושרה בבג"ץ, כאמור) כי לגבי בעל עסק יש להסתכל על
21 "השורה התחתונה" וכי יש להסתכל על הסכום הכולל שמקבל בעל העסק, אין אני רואה
22 פסול בכך שבבידוד רכיב דמי ההסתגלות, קיימים מקרים בהם רכיב זה כשלעצמו מקנה
23 תשלום חודשי נמוך, נמוך אף מהשכר המינימאלי.

24
25 המערערים הפנו בתמיכה לטענותיהם למקרה בו לעסק לא היו כלל רווחים, במקרה כזה
26 אין כלל רווח תפעולי ולפיכך השכר התיאורטי עומד אף הוא על "0" (שכן המכסימום
27 להפחתה הינו מחצית מהרווח התפעולי), בהמשך לאמור לא ישולמו גם דמי הסתגלות.
28 בהקשר זה אומרת המשיבה, ולטעמי בצדק, כי אכן המחוקק לא התכוון ליתן דמי
29 הסתגלות לבעל עסק שלא היה רווחי.

30 כשם שלעובד נקבעים דמי הסתגלות בקשר הדוק לגובה משכורתו כך יש לנהוג גם עם בעל
31 עסק.

32 לעובד, ולו בלבד נקבע חרף זאת גבול תחתון לדמי ההסתגלות שכן הוא אינו מקבל פיצוי
33 בגין העסק עצמו.

34 בדוגמא דלעיל, בעל העסק אומנם לא יקבל אף את דמי ההסתגלות המינימלים שנקבעו
35 לעובד, אך בשונה ממנו הוא יקבל פיצוי בגין העסק במסלול הנכסי, (על בסיס שווי המבנה,
36 הקרקע – אף מעבר לערכה הממשי, פרטי רכוש קבוע ומלאי) – וזאת על אף שמדובר בעסק

1 כושל ועל אף שחרף הפיצוי הוא יוכל גם למכור את הנכסים שבעסק (אלה מהם, אשר ניתן
2 להוציאם מחוץ לשטח המפונה).

3
4 בהמשך לדברים אלה אין אני רואה לקבל את טענת המערערים כי יש לקבוע גם לגבי בעל
5 עסק דמי הסתגלות מינימלים, ואין אני סבורה כי מדובר בטעות של המחוקק, אלא כאמור,
6 באמירה אותה יש לכבד.

7
8 15. מועד הוספת סעיף 53(ב) לחוק תומך בטענות המשיבה.

9 המועד בו התווסף סעיף 53(ב) לחוק, תומך לטעמי בטענות המשיבה ולא בטענות
10 המערערים.

11 כך, מהמועד המאוחר בו התווסף הסעיף ניתן להסיק כי מלכתחילה שקל המחוקק שלא
12 ליתן כלל דמי הסתגלות לבעל עסק.

13 כך, בעת שהתווסף סעיף 53(ב) היה ידוע כבר תוכנו של סעיף 53(א) ולפיכך כאשר בחר
14 המחוקק שלא לכלול גם בסעיף המאוחר את הגבול התחתון, הרי שהדבר נעשה מדעת ולא
15 מחמת טעות.

16
17 המערערים טוענים כי בעת שהתווסף סעיף 53(ב) לא בוצעה התאמה בין הוראותיו לבין
18 הוראות התוספת השלישית. אין אני מוצאת בטענה זו ממש.

19 לטעמי המחוקק היה מודע להוראות התוספת השלישית, עת בחר להוסיף את סעיף 53(ב)
20 ולו רצה להפנות לשכר התיאורטי, טרם לשימוש בחסם ההפחתה (בין לשני המסלולים ובין
21 לאחד מהם), היה אומר זאת במפורש.

22
23 16. משמעות ההחלטה ביחס לבעלי עסק, בני זוג - המשלמים מס הכנסה כאחד.

24 סעיף 11 לתוספת השלישית מורה כי – ילעניין פסקה זו, היו בעלי עסק באותו עסק בני זוג,
25 המשלמים מס הכנסה כאחד – ייחשבו בני הזוג כבעל עסק אחד."

26 משמעות קביעה זו הינה כי לעניין הפחתת השכר הרעיוני, מופחת שכר אחד וכן לעניין
27 קביעת היחס שבין מספר העובדים לבין מספר בעלי העסק, מתחשבים בשני בני הזוג כאחד.
28 מנגד - משמעות קביעה זו הינה כי גם בעת שמורה אותנו סעיף 53(ב) שדמי ההסתגלות
29 ישולמו בהתאם לשכר הרעיוני – אזי דמי ההסתגלות ישולמו לשני בני הזוג כאחד.

30
31 אכן בשלושת המקרים שבפני אם נחלק לשניים את דמי ההסתגלות, שנפסקו למערערים,
32 ידגיש הדבר את הסכומים הנמוכים שנפסקו, עם זאת, אין בכך לשנות את התוצאה וזאת
33 משראינו כי זהו המנגנון שקבע המחוקק וכי הוא בחר לפצות את בעל העסק במנגנון כולל,
34 אשר דמי ההסתגלות נקבעו רק כרכיב אחד בתוכו ואשר אותו אין לבחון באופן מבודד.

35

1 ככל שעסקינן במסלול הזכאות לפי החוק, אין מקום לבחינת סבירות הסכומים ואין מקום
2 לשינוי בתוצאת פסק הדין, רק על יסוד סבירות הסכומים, כל זאת בשעה שהמחוקק היה
3 מודע לכך שבחלק מהמקרים אף לא יינתנו דמי הסתגלות (ר' לעיל הדוגמא לגבי עסק בו
4 הרווח התפעולי הוא "0").

7 פניה לוועדה המיוחדת:

8
9 17. בשולי הדברים, וכן כהמשך לסוגיית סבירות הסכומים שנפסקו למערערים, (גם בהתחשב
10 בהוראת החוק לגבי בני זוג ששילמו מס הכנסה כאחד) – אפנה לאפשרות העומדת
11 למערערים, לפנות לוועדה המיוחדת.

12
13 המשיבה בתגובות שהגישה, בשלושת הערעורים, ציינה כי מפונה הסבור שמתקיימות לגבי
14 נסיבות המצדיקות פיצוי לפנים משורת הדין, רשאי לפנות לוועדה המיוחדת, נשוא סעיף
15 137 (להבדיל מהוועדה נשוא סעיף 68, הרלוונטית לפיצוי בגין העסק עצמו).
16 לנוכח עמדה זו ניתן להניח כי לא תועלה טענה שהוועדה אינה מוסמכת להגדיל את הפיצוי
17 מאחר שלא עסקינן במי "שלא התמלא בו תנאי מתנאי הזכאות" (כדרישת אותו סעיף).
18 ניתן להניחה שהוועדה תהא מוכנה לשקול הגדלת דמי ההסתגלות, גם למי שהתמלאו בו
19 התנאים והוא אכן זכאי לדמי הסתגלות, אך בחינה כוללת של דמי ההסתגלות שניתנו לו,
20 ובהתחשב בפיצוי שניתן לעסקו – תוביל למסקנה שיש הצדקה ליתן לו תשלום מיוחד נוסף.

21
22 18. המערערים העלו טענות לעניין הסכומים שנותרו בידיהם כיום, בין השאר, לנוכח חובות
23 שהיה עליהם לפרוע, באמצעות שימוש בכספי הפיצויים שניתנו בגין העסק.
24 ב"כ המשיבה התנגדה לטעון זה, שנשמע ללא שנשטחה בפני התשתית הראייתית
25 המתאימה.

26 ואכן לא מצאתי בפסק דין זה להתייחס לאותן הטענות, אשר לא רק שנטענו ללא שהונחה
27 התשתית הראייתית המתאימה, אלא גם לטעמי אינן רלוונטיות. אם לעסק היו חובות
28 קודמים שאינם תלויים ביישום תכנית ההתנתקות, היה על בעל העסק לפרוע את אותם
29 חובות בכל אופן, תוך שימוש בכספי העסק, ומשזה חדל להתקיים, יש לפרוע את החובות
30 באמצעות הכספים שניתנו כפיצוי בגין העסק.
31 מכל מקום, אם וככל שיפנו המערערים לוועדה המיוחדת, שמורה להם הזכות להעלות
32 טענותיהם בהקשר זה, שם.

33 19. סיכום -

34
35 אין אני מוצאת לקבל את טענות המערערים.

1 דין גובה דמי ההסתגלות להיקבע על בסיס השכר הרעיוני ולא על בסיס השכר התיאורטי,
2 טרם לשימוש בחסם ההפחתה.
3 המחוקק מתוך בחירה קבע גבול תחתון לדמי ההסתגלות שיינתנו לעובד (שכר המינימום או
4 חלקו, ביחס לחלקיות המשרה), אך לא קבע הוראה דומה לגבי בעל עסק.
5 המחוקק היה מודע לכך שבעל עסק מקבל בנוסף לדמי ההסתגלות פיצוי בגין העסק (בשונה
6 מעובד), כן היה מודע להטבות הניתנות במסלולים הרלוונטיים לפיצוי עסק.
7 את הסבירות של גובה דמי ההסתגלות שמקבל בעל העסק יש לבחון מתוך ראיה של
8 "השורה התחתונה" של הפיצוי הניתן לו, ולא תוך בידוד רכיב דמי ההסתגלות לבדו, כפי
9 שעשו המערערים.
10 משנקבע בסעיף 11 לתוספת השלישית כי בעלי עסק המשלמים מס הכנסה כאחד ייחשבו
11 כבעל עסק אחד, הרי שגם דמי ההסתגלות יינתנו להם כאחד.
12 בנוסף - (על אף שלא התבקשה הבחנה זו, ע"י המערערים) מצאתי גם כי אין מקום שיחול
13 דין שונה בין הפונה למסלול הנכסי לבין הפונה למסלול הפיננסי ולטעמי גם מהוראות החוק
14 עולה כי לא הייתה כוונה שתחול הבחנה, בין דמי ההסתגלות הניתנים, לפונים למסלולים
15 השונים.
16
17 בהמשך למפורט אני דוחה את הערעורים.
18
19 המערערים ישלמו את הוצאות המשיבה בסך כולל של 4,500 ₪ שישולם בתוך 30 יום
20 מהיום.
21
22 מאחר שבחלק מהתיקים טרם נפסק הסכום הסופי ובהתחשב בכך שיתכן שהמערערים
23 ירצו לפנות גם לוועדה המיוחדת - תרשום בפניה המזכירות כי המשיבה רשאית להוציא את
24 תיקי הראיות, ללא צורך בהחלטה נוספת.
25

1

2

המזכירות תשלח לצדדים העתק מפסק הדין בדואר רשום עם אישור מסירה.

3

4

המזכירות תתייק את פסק הדין בכל אחד משלושת התיקים.

5

6

7

8

ניתן היום, 27.11.06, בלשכתי.

9

10

_____
ענת זינגר, שופטת

11